

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน : กรณีชุมชนบ้านห้วยเทศบาลเมืองลำพูน ได้ประมวลเอกสารหลายฉบับประกอบกับการศึกษาวิจัยภาคสนาม ทั้งการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ดังที่ได้เสนอมานี้มาตั้งแต่ต้น ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ประกอบการวิเคราะห์วิจัย เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านห้วย อันจะนำไปสู่การเสนอข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างมีความเข้าใจ และโดยจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้-

1. เพื่อศึกษาวิธีการในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านห้วย
2. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ของครัวเรือนในชุมชนบ้านห้วย

กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนบ้านห้วยเทศบาลเมืองลำพูน จำนวน 131 คน แยกเป็นประชาชนจำนวน 127 คน และผู้นำจำนวน 4 คน สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

กลุ่มตัวอย่าง 127 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านห้วยเทศบาลเมืองลำพูน มีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.3 มีช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 37.8 มีการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญาขึ้นไป ร้อยละ 39.4 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 26.8 มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 59.0 ได้รับข่าวสารเรื่องการทำจัดขยะมูลฝอยจากคณะกรรมการชุมชน ร้อยละ 27.6 ประเภทมูลฝอย ในครัวเรือนของชุมชนบ้านห้วยมีขยะมูลฝอยหลายประเภท ส่วนใหญ่เป็นขยะมูลฝอยประเภท เศษอาหาร พืชผักผลไม้ ความสนใจเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจและมีส่วนร่วม ร้อยละ 93.7 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอย ร้อยละ 87.4

ตอนที่ 2 วิธีการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน

วิธีการในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ในชุมชนบ้านหลวย กลุ่มตัวอย่างมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอย ดังต่อไปนี้ นำขยะที่เหลือจากการทำอาหารภายในครัวเรือนที่เป็นขยะเปียก เก็บรวบรวมโดยใส่ถุงพลาสติก และมัดให้เรียบร้อยก่อนนำไปทิ้งถังขยะเป็นประจำร้อยละ 93.7 เก็บถ่ายไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ไข่มดโกนที่เสื่อมสภาพใส่ถุงขยะห่อมิดชิด ก่อนที่จะนำไปกำจัดเองหรือให้พนักงานจัดเก็บต่อไปเป็นประจำร้อยละ 51.2 มีการเก็บรวบรวมขยะจำพวก ขวด แก้ว กระจบอง หนังสือพิมพ์ที่ใช่แล้วไว้ เพื่อรอขายให้ผู้รับซื้อของเก่าหรือนำไปขายที่แหล่งรับซื้อของเก่าเป็นประจำร้อยละ 27.6 นำขยะที่เป็นวัสดุเช่น ไม้ เก้าอี้ ทำด้วยไม้ หรือ ฟองน้ำ พุก ที่นอนที่ไม่ใช้หรือเสื่อมสภาพไปทิ้งรวมกับขยะชนิดอื่น ๆ ในถังขยะเพื่อรอพนักงานมาเก็บขนต่อไปเป็นประจำร้อยละ 4.7 เก็บหนังสือพิมพ์ กล่องกระดาษ กระจบอง ถุงพลาสติก ที่ไม่ใช่แล้วไว้ในบ้านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นอีกเป็นประจำร้อยละ 28.4 ทุกครั้งที่มิขยะแห้งและเปียกในบ้านจะทิ้งรวมกันในถังขยะใบเดียวกัน เมื่อถังขยะเต็มจึงจะมีการเก็บรวบรวมไปทิ้งในถังขยะใบใหญ่กว่า เพื่อรอการเก็บขนต่อไปเป็นประจำร้อยละ 11.8 ทุกครั้งที่มิขยะไม่ว่าจะเป็นเศษอาหาร ผลไม้ ขวดแก้ว กระจบอง หรือโลหะต่าง ๆ ที่หมดความต้องการที่จะใช้ได้ทิ้งลงไปในที่ว่างใกล้บ้านหรือในแม่น้ำลำคลองเป็นประจำร้อยละ 1.6 นำหนังสือพิมพ์ สมุดหนังสือที่ผ่านการใช้แล้วมาตัดแปลงทำประโยชน์อย่างอื่น เช่น พับถุงหรือนำไปแยกขายเป็นประจำร้อยละ 23.6 มีการแยกประเภทสิ่งของบางประเภทสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น ขวด กระจบอง แก้ว โลหะ ถุงพลาสติก ฯลฯ ออกไว้ เพื่อนำมาตัดแปลงทำประโยชน์ใช้ภายในบ้านอีก เป็นประจำร้อยละ 22.8 มีการแยกขยะอันตรายประเภทถ่านไฟฉาย กระจบอง สเปรย์ หลอดไฟ ขวดทินเนอร์ ขวดยาฆ่าแมลง ที่ใช้หมดแล้ว ออกจากขยะประเภทอื่น ๆ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น เป็นประจำร้อยละ 52.0

ตอนที่ 3 บทบาทของผู้นำกับการมีส่วนร่วม

ในตอนี่ 3 นี้ เป็นการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำและความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยแยกเป็น 2 ส่วนดังนี้-

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านหลวย ที่มีผลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยอมรับสมมติฐาน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านหลวย มีดังนี้

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านการเป็นที่เคารพนับถือ เชื่อถือ ยินดีและเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือผู้นำในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะที่ผู้นำเสนอ

หรือปฏิบัติเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้าน เสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการขยะให้ผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมน้อยลงในการเสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาคเงินเพื่อร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในการบริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และมีส่วนร่วมน้อยลงในการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้านเสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการขยะให้ผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมน้อยลงในด้านความสนใจหรือต้องการเป็นคณะกรรมการชุมชน หรือคณะกรรมการวางแผนจัดการขยะในชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในการเสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของเทศบาล บริจาคเงินเพื่อร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านเป็นผู้กำหนดนโยบายแผนงาน และโครงการในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้าน เสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการขยะให้ผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมน้อยลงในด้านความสนใจหรือต้องการเป็นคณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการวางแผนจัดการขยะในชุมชน ชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ เสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาคเงินเพื่อร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาความต้องการ เพื่อจัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้าน เสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการขยะให้ผู้เกี่ยวข้อง ชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ มีส่วนร่วมน้อยลงในการเสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรม

การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาคเงินเพื่อร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน
 บริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และ
 สังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของสมาชิกใน
 ชุมชนในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากปัญหาขยะในชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัด
 การขยะมูลฝอย ในด้าน ติดต่อกับเจ้าหน้าที่เทศบาลเพื่อพบปะพูดคุย ปรีกษาเรื่องการจัดการ
 ขยะมูลฝอยในชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในการชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านร่วมกิจกรรมการ
 จัดการขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของ
 ชุมชน บริจาคเงินเพื่อร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในการ
 บริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และสังเกตว่า
 การมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านการเป็นผู้มีความรู้และมีความคิดริเริ่มในการแก้
 ปัญหาขยะ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้าน มีส่วนร่วมน้อยลงในด้าน
 ความสนใจหรือต้องการเป็นคณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการวางแผนจัดการขยะในชุมชน
 ชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยมาใช้
 ประโยชน์ เสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้
 บริหารของเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจาก
 แรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัว
 เรือนในชุมชนมีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านการเสียสละมีความรับผิดชอบต่องานด้านการแก้
 ปัญหาขยะของชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้าน เสนอโครงการหรือ
 วิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของเทศบาล เข้าร่วม
 กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการ
 จัดการขยะมูลฝอยของชุมชน สังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน มีผลต่อประสิทธิภาพ
 ในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านการมีจิตใจกว้างขวางโอบอ้อมอารีมีเมตตา มีผลต่อ
 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้าน เสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาข้อ
 บกพร่องในการจัดการขยะให้ผู้เกี่ยวข้อง ติดต่อกับเจ้าหน้าที่เทศบาลเพื่อพบปะพูดคุย ปรีกษา
 เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในการเสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะ
 มูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรมการ
 จัดการขยะมูลฝอยของชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในการบริจาคเงินเพื่อร่วมกิจกรรมการจัดการขยะ

มูลฝอยของชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในการบริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านการเป็นที่พึ่งพาของชุมชนได้ตลอดเวลา ทั้งในเรื่องปัญหาขยะและปัญหาอื่น ๆ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้าน เสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการขยะให้ผู้เกี่ยวข้อง ติดต่อกับเจ้าหน้าที่เทศบาลเพื่อพบปะพูดคุย ปรึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในด้านความสนใจหรือต้องการเป็นคณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการวางแผนจัดการขยะในชุมชน ชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยมาทิ้งประโยชน์ มีส่วนร่วมน้อยลงในการเสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อผู้นำ ในด้านมีความซื่อสัตย์สุจริต มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้าน เสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการขยะให้ผู้เกี่ยวข้อง ติดต่อกับเจ้าหน้าที่เทศบาลเพื่อพบปะพูดคุย ปรึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในการเสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาคเงินเพื่อร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน มีส่วนร่วมน้อยลงในการบริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชนมีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

ส่วนที่ 2 ความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ที่มีผลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยอมรับสมมติฐาน ความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านหลวง มีดังนี้

ความตระหนักต่อปัญหาขยะ ในด้านการจัดการขยะมูลฝอย มีผลต่อการมีส่วนร่วมร่วมน้อยลงในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้าน เสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการขยะให้ผู้เกี่ยวข้อง การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอย ความสนใจหรือต้องการเป็นคณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการวางแผนจัดการขยะ

ฝอยมาใช้ประโยชน์ เสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน
เจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารของเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาคเงิน
เพื่อร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ใน
กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน มีผลต่อ
ประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย

2. การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัว
เรือน สามารถมองในภาพรวมได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

เพศ วัฒนธรรมประเพณี ที่ผ่านมาของประเทศต่าง ๆ นั้น มักจะถือว่าการกรรม
บ้านเมืองเป็นหน้าที่ของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ผู้ชายมักสนใจเรื่องการเมืองมากกว่าผู้หญิง ในขณะที่
ที่ผู้หญิงมักสนใจในเรื่องกิจกรรมในครอบครัว²⁰ ผู้หญิงจึงถูกมองว่าเป็นผู้จัดการสภาพแวดล้อม
ของครัวเรือน หรือมีหน้าที่ในครัวเรือนมากกว่าผู้ชาย แต่ในปัจจุบันความสนใจหรือกระแสเรียกร้อง
ในเรื่องสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญเท่าเทียมกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ทุกหน่วยงานไม่ว่า
จะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกัน เพราะเรื่องสิ่งแวดล้อมไม่
ได้เป็นเรื่องของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของคนทั้งโลก ดังนั้นไม่ว่าเพศหญิงหรือเพศชายจึงมีสิทธิ
เท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมในที่อยู่อาศัยของตนเอง

อายุ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนจะเพิ่มขึ้น เมื่อมีอายุเพิ่มมา
ขึ้น²¹ เพราะคนสูงอายุมีเวลาและความเข้าใจในเรื่องการเมืองมากกว่าคนหนุ่มสาวซึ่งจะพะวงกับ
การหาเลี้ยงชีพ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูล
ฝอย ผู้มีอายุมากน่าจะมีส่วนร่วมมากกว่าคนหนุ่มสาว และกลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านหลวยที่ตอบ
แบบสอบถามมากที่สุดอายุระหว่าง 31-40 ปี ถือได้ว่าเป็นกลุ่มมีอายุมาก แต่อย่างไรก็ตามคนหนุ่ม
สาวในปัจจุบันมีความตื่นตัวในเรื่องสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการเรียกร้องต่อต้านความไม่ถูก

²⁰ สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการเลือกตั้งของไทย : ศึกษาจาก
การเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2522, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า
159.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 159.

ต้องในสังคมมากขึ้น มีการแสดงความคิดเห็น ความจริงใจอย่างชัดเจนและมีพลัง คนหนุ่มสาวจึงเป็นทางเลือกใหม่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองทุกระดับและสามารถร่วมงานกับกลุ่มคนที่มีอายุได้อย่างเหมาะสม

การศึกษา คนที่มีการศึกษาในระดับสูง มีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย²² เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนซึ่งเป็นกิจกรรมทางการเมือง นโยบายของการพัฒนาท้องถิ่นจะเปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทของผู้นำ ดังนั้นคนที่มีการศึกษาสูงจึงมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย เนื่องจากคนที่มีการศึกษาสูงมักจะสนใจ และเห็นความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม และกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด เป็นผู้จบการศึกษาระดับอนุปริญญาขึ้นไป ผู้มีการศึกษาน้อยก็ไม่ได้หมายความว่าไม่มีความรู้หรือไม่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพียงแต่บทบาทที่แสดงออกอาจไม่เด่นชัด จึงทำให้คิดว่าไม่มีส่วนร่วม แต่โดยความเป็นจริงแล้วผู้มีการศึกษาน้อยได้มีส่วนร่วมกับผู้มีการศึกษาสูงและเป็นกลุ่มพลังที่ทำให้กิจกรรมนั้นสำเร็จไปได้ด้วยดี

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน คนที่อยู่อาศัยในชุมชนเป็นเวลานานย่อมมีความผูกพันและเป็นเจ้าของชุมชนมากกว่าคนที่อยู่อาศัยในชุมชนระยะสั้น ๆ ดังนั้นคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนระยะเวลานั้น และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านพลอยเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ก็กับการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญผูกพันเชื่อมโยงถึงประเพณีวัฒนธรรมภายในชุมชนด้วย เพราะชุมชนจะมีกระบวนการตรวจสอบ ควบคุมด้วยวิถีทางของจารีตประเพณีและคนในชุมชนจะยอมรับจึงเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การได้รับข่าวสารในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอย ในชุมชนเมืองมีการสื่อสารหลายประเภทตามสภาพความเจริญของท้องถิ่น แต่เนื่องจากความสนใจต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน จึงทำให้เกิดความรู้สึกเป็นที่พึ่งพาของชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกับคณะกรรมการชุมชนมากกว่าสื่ออื่น ๆ จึงได้รับเอาข่าวสารในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยจากคณะกรรมการชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และถือเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งของชุมชนได้ และ

²² สุจิต บุญบงการ และพรรคดี ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการเลือกตั้งของไทย : ศึกษาจากการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2522, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 159.

จากความสัมพันธ์ในกลุ่มผู้นำชุมชนที่สามารถสื่อสารได้อย่างทั่วถึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คณะกรรมการชุมชนได้รับเอาข่าวสารจากภายนอกชุมชนเข้าสู่ชุมชนและถ่ายทอดอย่างทั่วถึงในชุมชน การติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ภายในชุมชนโดยทั่วไปแล้วจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากภายในชุมชนจะมีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ และวิถีชีวิตของชุมชนที่ยังเอื้ออำนวยต่อการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นผลดีต่อการรวมกลุ่มในชุมชนทำให้มีการปะทะสังสรรอันเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของชุมชนตามความต้องการและเป็นที่พอใจของทุกคน

ประเภทมูลฝอยในครัวเรือน ประเภทมูลฝอยในครัวเรือนของชุมชนบ้านหลวย มีหลายประเภท แต่มูลฝอยประเภท เศษอาหาร พืชผักผลไม้ จะมีมากที่สุด เนื่องจากเป็นมูลฝอยที่เหลือจากการบริโภคซึ่งมีความจำเป็นของมนุษย์ และมูลฝอยประเภทเศษเหล็ก โลหะ หลอดไฟฟ้า มีน้อยที่สุด เพราะเป็นมูลฝอยประเภทที่มีความจำเป็นไม่มากในครัวเรือน แสดงให้เห็นว่ามูลฝอยภายในชุมชนมีปริมาณมากน้อยตามความจำเป็นในการใช้ จึงเป็นเรื่องที่ติดต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย และประเภทของมูลฝอย มีลักษณะสำคัญในการจัดการเพราะถ้ามูลฝอยง่ายต่อการกำจัดก็จะทำได้ง่าย ดังนั้นความรู้ ความเข้าใจ ในการบริโภค การใช้วัสดุที่ถูกต้องและประหยัด ก็จะเป็นวิธีการลดปริมาณมูลฝอยของครัวเรือนได้อีกประการหนึ่ง

ความสนใจเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ภายในชุมชนมีความสนใจเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเป็นอย่างมาก อาจเนื่องมาจากความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน และเป็นกิจวัตร ที่ต้องปฏิบัติของครัวเรือนตนเอง เพราะถ้าหากขาดความสนใจแล้ว ผลกระทบจากขยะมูลฝอยที่ไม่ได้รับการจัดการย่อมส่งผลถึงตนเอง และสภาพแวดล้อมของครัวเรือน และอาจถูกตำหนิจากเพื่อนบ้าน จากการสำรวจโดยการสังเกตสภาพครัวเรือนในชุมชนพบว่าการจัดการขยะมูลฝอยสภาพเรียบร้อย และจากการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง มีความสนใจ และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเป็นส่วนใหญ่จึงถือได้ว่าการจัดการขยะมูลฝอยและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านหลวยเป็นความสนใจหรือความตระหนักของประชาชนในชุมชน ความตระหนักของประชาชนในชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนภายในชุมชนเพราะผู้ที่มีความตระหนักต่อปัญหาขยะจะให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการขยะได้ดีกว่าคนที่ขาดความตระหนัก

บทบาทและเหตุผลของผู้นำในการจัดการขยะมูลฝอย ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย จะเห็นได้จากการที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากคณะกรรมการชุมชน และจากนโยบายของผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อชุมชนเป็นหลักใหญ่ โดยมีบทบาทและเหตุผลในการให้คำแนะนำ ขอความร่วมมือและให้ความสนับสนุน เป็นตัวอย่างให้

ประชาชน จูงใจโดยให้รางวัล และใช้มาตรการลงโทษ ส่วนใหญ่ของประชาชนในชุมชนจะยอมรับในบทบาทและเหตุผลของผู้นำชุมชน บทบาทและเหตุผลของผู้ดังกล่าว เพื่อต้องการให้ประชาชนในชุมชนได้ตอบสนอง และร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในส่วนที่เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านหลวง จะมีสภาพและสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการขยะมูลฝอย แบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะรับสภาพความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นโดยการนำของผู้นำ ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชนกับผู้นำเป็นไปด้วยดี ภายในชุมชนยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่น ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการตื่นตัวของประชาชนเอง และรับเอาแนวนโยบายจากผู้นำเข้าสู่ชุมชนผ่านกระบวนการจัดสรร คัดเลือก ความถูกต้องอันจะนำไปสู่ผลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและชุมชน และผู้นำควรมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและสถานการณ์ของชุมชนดังกล่าว คือการพยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชนให้เกิดขึ้นมากที่สุด โดยการใช้ระบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม รวมทั้งการมีหลักประกันด้านสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี การปรับระบบการบริหารจัดการเพื่อให้มีการแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการปรับกระบวนการและกลไกในการบริหารการจัดการงบประมาณ และบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัว และสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดหลักการประสานงานภายใต้ระบบการจัดการพื้นที่กับภารกิจของหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแผนงานโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนา คู่ไปกับระบบติดตามประเมินผล โดยจัดทำเครื่องชี้วัดความสำเร็จของแผนงานในหลายมิติและหลายระดับ รวมทั้งจัดให้มีระบบติดตามประเมินผลเป็นประจำทุกปี โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการติดตามผลการพัฒนาอย่างกว้างขวาง²³ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับชุมชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ผู้นำชุมชนมีหน้าที่และนโยบายบริหารชุมชน ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็เป็นพื้นฐานของการปกครองส่วนท้องถิ่นและเป็นพื้นฐานทางการเมืองส่วนท้องถิ่นของผู้นำด้วย ดังนั้นความสัมพันธ์จึงเป็นไปแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

²³ สุณี ขวัญศิริโรจน์, “นโยบายและกฎหมายด้านการจัดการมูลฝอยของประเทศไทย”, ท้องถิ่น 32 (2535) : หน้า 29.

เนื่องรวมทั้งรูปแบบของสื่อที่ใช้ควรหลากหลายแตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นและจูงใจให้ประชาชนทุกกลุ่มร่วมมือในการแยกประเภทมูลฝอยอย่างจริงจัง และต่อเนื่องสม่ำเสมอ²⁵ จากการใช้วิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องและเหมาะสมจะนำไปสู่การรักษาสภาพแวดล้อม การที่ผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมสนับสนุน ให้ความรู้ จึงเป็นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำกับชุมชน และด้วยความตระหนักของประชาชนเอง ก็จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 3 บทบาทของผู้นำกับการมีส่วนร่วม

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำและความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำในด้าน การเป็นที่เคารพนับถือ ยินดี และเต็มใจ ที่จะร่วมมือกับผู้นำในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อชุมชน และสังคม ความจริงใจในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย การเป็นผู้กำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการในการจัดการขยะในชุมชน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา ความต้องการเพื่อจัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย การรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของสมาชิกในชุมชนในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากปัญหาขยะในชุมชน การเป็นผู้มีความรู้และมีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาขยะ การเสียสละมีความรับผิดชอบงานด้านการแก้ไขปัญหามูลฝอยของชุมชน การมีจิตใจกว้างขวางโอบอ้อมอารีมีเมตตา การเป็นที่พึ่งพาของชุมชนได้ตลอดเวลา และมีความซื่อสัตย์สุจริต ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับบทบาทของผู้นำดังกล่าว จึงเป็นทัศนคติและความคิดเห็นที่ดีต่อผู้นำ ทำให้ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และจากผลการวิจัยยังพบว่าผู้นำมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอย ในด้านการให้คำแนะนำความรู้ การจัดการ และงบประมาณ การขอความร่วมมือ และให้การสนับสนุน เป็นตัวอย่างให้ประชาชน แสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนได้เห็นความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย ตามนโยบายและกฎหมาย ด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย และการมีส่วนร่วมในยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่กำหนดความสำคัญของมูลฝอยและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการพัฒนา จะช่วยทำให้ประชาชนยอมรับ

²⁵ มิศรา สามารถ และรักกิจ ศรีสรินทร์, แนวทางความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐในการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง, (กรุงเทพมหานคร:เสมาธรรม, 2540), หน้า 100.

โครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพันและรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น การดำเนินโครงการจะราบรื่นได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น เพราะมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาอย่างถูกวิธี จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น²⁶ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ผู้นำชุมชนได้มีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การร่วมกำหนดนโยบายแผนงานและโครงการตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรม การจูงใจ การให้รางวัลและการใช้มาตรการลงโทษ เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับประชาชนอย่างจริงจัง บทบาทของผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านหลวย จึงถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญและจำเป็นต่อชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในด้าน เสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการขยะให้ผู้เกี่ยวข้อง ติดต่อกับเจ้าหน้าที่เทศบาลเพื่อพบปะพูดคุย ปรีกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอย ความสนใจหรือต้องการเป็นคณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการวางแผนจัดการขยะในชุมชน ชักชวนญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ เสนอโครงการหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับคณะกรรมการชุมชน เจ้าหน้าที่ หรือผู้บริหารของเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน บริจาคเงินเพื่อร่วมกิจกรรมการจัดการขยะ บริจาควัสดุอื่น ๆ นอกจากแรงงาน เงิน ในกิจกรรมการจัดการขยะ สังเกตว่าการมีส่วนร่วมของครัวเรือนมีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยดังกล่าว จึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ดังนั้นความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย จึงเป็นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำกับประชาชนในชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านหลวย สามารถใช้หลักการและแนวทางเดียวกันกับระบบการเมืองของเทศบาล กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านหลวยจะเป็นส่วนนำเข้า (Inputs) เข้าสู่กระบวนการแปลงผัน หากระบบการเมืองด้อยคุณภาพ เช่น นโยบายสาธารณะไม่ให้ความสำคัญและแก้ไขปัญหามลพิษ ผู้นำชุมชนไม่สนใจและกระตุ้นครัวเรือนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นความสำคัญของขยะมูลฝอย ผู้นำชุมชนไม่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ก็จะส่งผล

²⁶ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชน”, วารสารพัฒนาชุมชน 14 (2531):30.

ต่อประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชนตามไปด้วย²⁷ การพัฒนาภายในชุมชนก็ไม่เกิดขึ้น คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนต่ำ ชุมชนขาดระบบความสัมพันธ์ สภาพแวดล้อมของเมืองก็จะเป็นไปได้โดยขาดการควบคุมทำให้เมืองขาดความเจริญ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแล้วปรากฏว่าความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำชุมชนที่แตกต่างกันมีผลทำให้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐาน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านหลวย และจะปฏิเสธสมมติฐานในส่วนที่ความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำที่แตกต่างกันดังกล่าวไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย แสดงว่าความตระหนักในปัญหาขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนมีผลมาจากความตระหนักของประชาชน และจากบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย เพราะการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนเป็นหน้าที่ของครัวเรือนจะต้องปฏิบัติ เพราะครัวเรือนเป็นผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอย การอยู่ร่วมกันในชุมชนและมีกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของผู้นำชุมชน ย่อมทำให้เกิดการกระตุ้นต่อครัวเรือนเพื่อร่วมกันในกิจกรรมนั้น ๆ เมื่อประชาชนมีความพร้อมและความตระหนัก ผู้นำมีวิธีการและอำนวยความสะดวก ก็ย่อมก่อให้เกิดผลสำเร็จจากการมีส่วนร่วม เป็นความร่วมมือเพื่อประโยชน์ของครัวเรือนและชุมชนส่วนรวม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแล้ว ปรากฏว่าความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะ ความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐาน ความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนบ้านหลวย และจะปฏิเสธสมมติฐานในส่วนที่ความตระหนักที่แตกต่างกันดังกล่าว ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

²⁷ นิสาร์ตน์ วัชรวิงศ์ ณ อยุธยา, “การรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้ง” เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 : ศึกษาเฉพาะกรณีของเทศบาลนครเชียงใหม่”, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535.

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

1. ปรับปรุงโครงสร้างชุมชนในรูปคณะกรรมการให้มีประสิทธิภาพ และสร้างความรัก ความสามัคคีในชุมชน
2. ร่วมมือกับผู้นำชุมชนในนโยบายการจัดการขยะมูลฝอย
3. ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยและกิจกรรมอื่น ๆ ของท้องถิ่นให้มากขึ้น
4. นำขยะมูลฝอยมาใช้เป็นประโยชน์ให้มากขึ้น เช่น ขยะแห้ง จำพวกขวดน้ำพลาสติก กระดาษหนังสือพิมพ์ นำไปตัดแปลงใช้ในครัวเรือน นำขยะเปียกมาทำเป็นปุ๋ยใช้ในเกษตร ไล่ต้นไม้ ภายในครัวเรือน เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน
5. จัดให้มีอาสาสมัครสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อเฝ้าระวังและตรวจสอบรักษา สภาพแวดล้อมของชุมชน
6. จัดตั้งกองทุน เพื่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน
7. ชุมชนต้องพึ่งตนเองให้มากกว่าการพึ่งพาบุคคลภายนอก และเลือกสรรสิ่งที่ดีเข้าสู่ชุมชน พร้อมทั้งปฏิบัติด้วยความตระหนักมากกว่าเพื่อผลตอบแทน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้นำ

1. ควรเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เกิดความตระหนักว่า เป็นผู้ก่อให้เกิดขยะและจะต้องรับผิดชอบต่อขยะที่เกิดจากการกระทำของตนเอง เพราะถ้าหากประชาชนขาดความตระหนักแล้ว ก็จะเพิ่มปริมาณขยะมากขึ้น โดยเชื่อว่าผู้เก็บขนให้
2. ให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การจัดการขยะมูลฝอยที่สำคัญเช่น การก่อสร้างเตาเผาขยะ
3. การดำเนินการตามแผนงานโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบทุกขั้นตอนและมีความโปร่งใส
4. จัดหาพื้นที่สำหรับการฝังกลบขยะหรือการก่อสร้างเตาเผาขยะและให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อจัดการขยะได้อย่างสมบูรณ์และถาวร
5. ควรจัดเตรียมโครงการเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
6. การสนับสนุนชุมชนควรเป็นไปในลักษณะที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นส่วนใหญ่ ไม่ควรเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชุมชนปฏิบัติและให้ค่าตอบแทน
7. ควรมีบทบาทในด้านการนำกฎหมาย มาใช้อย่างจริงจัง